

Preses, leden van het breed moderamen en de classicale vergadering van Zierikzee,

Inleiding

Wij zijn allemaal, zo schat ik in, met de nodige verwachting of spanning naar deze vergadering toegekomen. Of wij ons nu rekenen tot de rechtzinnige dan wel de vrijzinnige stroming binnen onze Protestantse Kerk in Nederland, wij beseffen dat we voor een buitengewone zaak zijn bijeengekomen, misschien ook wel omdat er door menigeen over onze schouder wordt meegekeken. Ik wil u wel bekennen dat ik in elk geval minder ontspannen naar hier ben gekomen dan voor de vorige vergadering, waarop de scriba en ik de vierjaarlijkse visitatieronde in uw classis mochten inleiden.

Tegelijk wil ik het ook niet groter maken dan het is: menigeen buiten de kerk haalt de schouders op en het commentaar in mijn ochtendkrant riep onlangs in zijn redactioneel commentaar op om een ándere weg te gaan dan die van de tucht.

Zou dat mogelijk zijn, nog mogelijk zijn nu de spanning zich opgedrongen heeft?

U hebt als vergadering ons college de opdracht gegeven om een onderzoek in te stellen overeenkomstig Ordinantie 10 – 14 van onze Kerkorde. Dat is uw goed recht!

Wij beseffen dat hieraan heel veel is voorafgegaan....

Vanavond willen wij na open en eerlijk beraad de uitkomsten van ons onderzoek met u delen ten einde u in staat te stellen om uw eigen afweging te maken en tot een oordeel te komen.

Wij realiseren ons denk ik allemaal dat er ook na vanavond een CV Zierikzee zal zijn waarin de zo verschillende gemeenten en voorgangers met elkaar verder moeten kunnen binnen onze kerk. Om die reden is het ons ernst en zijn we met reden wat gespannen, want hoe moet dat en zijn er ook grenzen aan de kerk, het belijden en ons incasseringsvermogen.

Ook dat laatste. Wij beseffen dat mensen binnen en buiten deze vergadering zich gekwetst voelen, geschokt zijn, zich onbegrepen voelen in hun eerlijk pogen om tot een gesprek te komen of er te zijn ten dienste van de kerk!

Het voortraject

Reeds in de zomer van vorig jaar is ons Brede Moderamen met het uwe in gesprek gekomen, ondermeer over datgene wat zich had voorgedaan rond de verschijning van het boek van ds. Hendrikse ‘Geloven in een God die niet bestaat’.

Na ontvangst van de opdracht van de classis heeft het RCV de zaak opgepakt. Geconcludeerd is dat het een zaak betreft die de hele kerk aangaat. Om die reden hebben wij het Generale College voor de Visitatie (GCV) erbij betrokken en gevraagd om in dezen samen met ons op te trekken.

Wij hebben onszelf uiteraard de vraag gesteld hoe je zou moeten wegen of de fundamenten van de kerk worden aangetast; wat dat is en of, zo ja hóe dat kan? We keken naar eerdere discussies naar aanleiding van uitspraken van bijvoorbeeld Smits, Wiersinga en Kuitert.

Na grondige afweging en studie door meerdere mensen hebben we de zaak na de jaarwisseling verder opgepakt en is afgesproken om op 18 januari jongstleden een overleg te plannen tussen het GCV, het RCV en de externe deskundige, die we inmiddels in de persoon van prof. dr. G.G. de Kruijf bereid gevonden hadden. Professor de Kruijf is hoogleraar aan de Protestantse Theologische Universiteit en was jarenlang voorzitter van de Generale Raad van Advies van onze Synode.

Nog vóór wij konden samenkomen voelden wij ons in het weekeinde daaraan voorafgaande links en rechts ingehaald door de open brief van ds. Hendrikse aan de leden van de GS, die in

de landelijke pers ruim aandacht kreeg. Zou er dan echt geen gesprek meer mogelijk zijn, werd onze vraag? Dat is in de kerk toch een doodzonde?

Overwegingen

Wij zijn op de middag van maandag 18 januari samen geweest. Daar heeft prof. de Kruijf in ons midden het volgende opgemerkt:

1. Ds. Hendrikse is een representant van de vrijzinnigheid in de PKN.
2. Hij is niet de eerste in de geschiedenis die dergelijke uitspraken doet.
3. Zij passen binnen het theologische debat.
4. De belijdenisgeschriften zijn niet bedoeld om als maatlat te fungeren, maar als bronnen voor het geloofsgesprek..

Een heel wezenlijke vraag drong zich gaandeweg aan ons op:

Hoe kan de kwestie naar voren worden gehaald, tegen het licht gehouden worden en tegelijk worden losgemaakt van de persoon Hendrikse en van allerlei ruis. Dat laatste, de ruis, is in onze beleving een wel heel onderkoelde samenvatting van wat zich in vele jaren heeft opgestapeld aan emotie, mensen van elkaar deed vervreemden en uiteindelijk het gesprek en de ont-moeting onmogelijk maakte, in de letterlijke betekenis van dat woord, ‘ont – streepje – moeten’, het moeten dat weg moet.

Nogmaals de vraag: zou een gesprek toch nog mogelijk zijn en wat is wijsheid?

Er is staande onze vergadering contact gelegd met ds. Hendrikse. Deze bleek in tegenstelling tot het gepubliceerde alsnog bereid tot een gesprek, dat nog op de avond van 18 januari 2010 heeft plaatsgevonden. Het werd een goed gesprek. Collega Sonnenberg zal daar zo nader op ingaan.

Aan ds. Hendrikse is meegedeeld dat in de novembervergadering van de synode hoogstwaarschijnlijk een geloofsgesprek zal plaatsvinden. Het besluit daartoe was overigens al eerder genomen, mede op verzoek van de CV Zierikzee, van u. Het is belangrijk om dat hier in uw midden duidelijk te onderstrepen.

Oordeel

De visitatie heeft ervoor gekozen om bij de beantwoording van uw vraag te koersen op het boek van Hendrikse. Het vormt immers de neerslag van zijn manier van geloven en werken in brede zin binnen de kerk gedurende een periode van meer dan twintig jaren.

Juist rondom dit boek ontstond de commotie en tegelijkertijd voelden anderen daarin erkenning voor hun eigen vragen en gedachten. Ook dat moet gezegd.

Tijdens onze gesprekken bleek zijn stellingneming, zoals eerder gezegd, niet nieuw te zijn en volgens de deskundige inbreng te passen binnen de vrijzinnigheid, die een integraal onderdeel van onze kerk uitmaakt. Het is, zachtjes uitgedrukt *uitdagend geformuleerd*, maar we lezen ook elders dat de God van Israël niet bestaat zoals alle zijnden, maar van een andere orde is.

Tasten deze uitspraken de fundamenten van onze kerk aan? Zijn er als we dit negatief beantwoorden dan nog wel dingen die de fundamenten kunnen aantasten?

In dit verband willen we wijzen naar de kerkelijke uitspraken over het Nationaal Socialisme en in verband hiermee de overweging om de belijdende geschriften daartegen in de Kerkorde op te nemen ten tijde van de fusie tot Protestantse Kerk. Waar mensenlevens in het geding zijn, overschrijden we een grens. Waar de een meent macht te hebben over het leven van de ander, overschrijden we een grens. Wij hebben als Kerk erkend dat de verklaring van Barmen betekenis heeft voor het belijden van onze kerk. U vindt dat onder het Romeinse artikel 1 lid 5 van onze Kerkorde beschreven.

Het boek van ds. Hendrikse achten wij van een ander kaliber. Er staan geen mensenlevens op het spel. Er wordt, althans in theologische zin, naar onze mening geen grens overschreden. Over de presentatie van één en ander mag ieder zich zelf een mening vormen.

Tot slot?

U hebt inmiddels wel van ons begrepen dat wij tot het uiterste de weg willen gaan van het gesprek, dat is voor ons als visitatie onze professie. Wij voelen ons door u als classicale vergadering in uw vraag aan de landelijke kerk en door het moderamen van onze synode in zijn agendering gesteund in de weg van en de oproep tot het geloofsgesprek, wezenlijk en diepgaand. Waar wij bidden en lezen en eerst dan spreken, daar wordt de kerk, de gemeente, daar worden wij zelf gebouwd.

Wij nodigen de Vrijzinnige wijkgemeente van Zierikzee en haar voorganger van harte uit om opnieuw te laten blijken dat zij door het gesprek deel willen uitmaken van de kerk. Laten wij daarin vooral goed luisteren en de ander laten uitpraten.

Wij hebben weet van de urgentie om straks weer met elkaar in de pluriforme CV Zierikzee verder te kunnen.

Het is goed om de gemeenten van ds. Hendrikse uit te nodigen hun plaats op een zinvolle manier in te nemen. Die oproep geldt overigens voor alle afgevaardigden naar de classis.

Wat is wijsheid?

In de eerste jaren van mijn predikantswerk heb ik deelgenomen aan enkele studieweken rond het werk van professor K.H. Miskotte. Hij is van mening dat rechtzinnigheid en vrijzinnigheid binnen de kerk elkaar broodnodig hebben.

Vrijzinnigheid, kun je die naar het Ex Libris van de Leidse hoogleraar Beek samenbrengen onder de noemer: 'Eenheid in het nodige, vrijheid in het onzekere, in alles de liefde'?

Rechtzinnigheid, is dat de eerlijke en eerbiedige poging om in alles de Schrift als bron te onderscheiden?

De vrijzinnigheid heeft de rechtzinnigheid nodig om van haar te leren dat zij wortels heeft, waaruit je kunt putten, waarmee je je voeding aan de bron ontleent.

De rechtzinnigheid heeft de vrijzinnigheid nodig om van haar te leren dat geloven in de praktijk van alledag handen en voeten mag krijgen, vrucht mag dragen.

Dank u wel.

ds. J.H.Smeets.
preses RCV Zeeland.